

Brief aan de toekomstige premier

Geachte nieuwe Minister-President,

Ons land staat op een keerpunt: de ongelijkheid neemt toe, onze bestaanszekerheid staat op het spel, de vergrijzing zet de verzorgingsstaat onder druk, en klimaatverandering heeft impact op alle lagen van ons dagelijks leven. Nu is het van groot belang om een radicale en fundamentele hervorming van onze verzorgingsstaat te omarmen. De verantwoordelijkheid voor een dergelijke hervorming ligt bij u, in Den Haag. Het falen van de huidige verzorgingsstaat is sinds de decentralisatie van 2015 voelbaar: als eerste hier, in Zuid-Limburg, en elders op lokaal niveau.

De decentralisatie - en het achterblijven van structurele middelen vanuit het Rijk - hebben gemeenten door heel Nederland in een onmogelijke positie gebracht. De trend van privatisering, die al sinds de jaren negentig in onze verzorgingsstaat huishoudt, is in de huidige vorm niet meer uit te leggen. Lokale overheden als de onze worstelen met het paradoxale feit dat wij de wettelijke plicht hebben om voor onze burgers te zorgen, maar niet de juridische en financiële middelen in handen hebben om die plicht zelf uit te mogen voeren. De grip op sociaal beleid willen wij graag terug.

Recentelijk is gebleken dat jeugdzorgorganisatie Xonar, binnenkort Samen Jong Geheel, onverantwoord met de financiën is omgegaan: de enorme schulden hebben als gevolg dat er momenteel geen goede zorg meer kan geleverd worden aan kinderen in complexe situaties. Gemeenten werden genoodzaakt om Xonar met miljoenen aan subsidies overeind te houden, omdat wij de juridische ruimte niet hebben om de kinderen zelf op te vangen.

Het gevoel van onmacht bij ons is groot. Zowel ouders, medewerkers, het college en raadsleden zijn met handen en voeten gebonden en kunnen niets doen. We staan met de rug tegen de muur. Het systeem is aan vervanging toe.

Dit is hét moment om samen die verandering in gang te zetten.

Om na de vorming van het nieuwe kabinet tot een menselijker en socialer beleid te komen, stellen wij de volgende vijf richtlijnen voor:

1. **Belast vermogen eerlijk:** Nederland is een van de Europese landen met de laagste vermogensbelasting. Dat zorgt er, ten eerste, voor dat ons belastingstelsel gebouwd is op een kwalijke boodschap, namelijk dat het meer loont om kapitaal te bezitten

dan dat het loont om hard te werken. Ten tweede zorgt dit ervoor dat ons zorgsysteem, in een land waar de ongelijkheid steeds harder groeit, onbetaalbaar dreigt te worden voor overheid en burger. De sterkste schouders moeten wat ons betreft weer de zwaarste lasten gaan dragen.

2. Omarm fundamentele hervormingen in de zorg: "Ik ben verplicht om te zorgen dat u zorg krijgt, maar ik mag het u niet geven." Dit is het Nederlands zorgsysteem in een notendop. Terwijl de overheid een plicht heeft om burgers passende zorg te bieden, mogen alleen private bedrijven die zorg aanbieden. Op die manier worden volksvertegenwoordigers gegijzeld door verliesgevende bedrijven die zij niet mogen sturen, waar zij geen open gesprek over mogen hebben, en die zij met gemeenschapsgeld overeind moeten houden. Wat ons betreft is de tijd van pleisters plakken voorbij: bouw de verzorgingsstaat vanaf het fundament weer op. Nederland worstelt met een warboel aan zorgbedrijven, een grote brij aan toeslagen en uitkeringen, en een wirwar aan financiële stromen, waarbij geld dat wordt bespaard op de zorg meestal terugstroomt naar zorgverzekeringen - niet naar de overheid zelf. Het is tijd voor een radicale hervorming, die gebouwd is op een langetermijnplan en ons stapsgewijs klaarmaakt voor een nieuwe, transparante, betaalbare, eerlijke en toekomstbestendige verzorgingsstaat. Daarbij is het van essentieel belang dat de overheid meer oog heeft voor de individuele en collectieve behoeften en zorgen van burgers. Ook in het zorgdebat kan de overheid meer gebruikmaken van burgerparticipatie. Een dergelijke radicale hervorming kost tijd en aandacht en dat mag, en wellicht moet dat zelfs, langer duren dan één regeringsperiode.

3. Structurele middelen: Te vaak krijgen gemeenten incidentele middelen voor structurele vraagstukken. Het is nu al lastig om te investeren op langere termijn. Sociale visies voor de toekomst zijn essentieel voor een veranderende bevolkingssamenstelling en een veranderende wereld. Denk aan het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), de jeugdzorg, de ouderenzorg en de vluchtelingenopvang: gemeenten nemen nu een risico als ze over deze kwesties willen nadenken in termijnen van jaren of decennia. De incidentele middelen zijn immers onvoorspelbaar.

4. Pak de schuldencultuur aan: Nog steeds wordt er door de overheid te gemakkelijk geïncasseerd zonder moreel rekening te houden met de menselijke maat. Denk aan de toeslagenaffaire, de Corona-belastingachterstanden van ondernemers en de torgenhoge studieschulden. De schuldenindustrie deelt veelal niet het belang van de samenleving en haar overheid. Schulden houden armoede en ongelijkheid in stand en kosten daardoor ook de verzorgingsstaat veel geld. De winnaar, in dit geval de schuldenindustrie, loopt met de winst weg. Ons advies is, dat juist de overheid in haar

handelen naar de burgers toe, er alles aan doet om schulden of een vergroting daarvan bij de burgers te voorkomen.

5. Maak de zorg aantrekkelijk: Een fundamentele verandering in de zorg werkt alleen als de zorg en haar opleidingen wordt hervormd. Daarom is het nodig om toegankelijke en kosteloze zorgopleidingen aan te bieden die ervoor zorgen dat helpenden, verzorgenden en verpleegkundigen binnen korte tijd weer “aan het bed” kunnen staan. Deze beroepen zijn een roeping: mensen die deze verantwoordelijkheid willen omarmen moeten op geen enkele manier belemmerd worden. Naast het toegankelijker maken van het zorgonderwijs, betekent dit dat de administratieve druk bij verzorgend personeel uit handen genomen moet worden: hun hart is nodig aan het bed, niet achter de tablet.

In afwachting van de reactie van de toekomstige Minister-President van Nederland,

**Hoogachtend,
Namens de gemeenteraden van Zuid-Limburg,**

Maastricht:

Jules Ortjens	Mart den Heijer	Mark Mülders	Stephanie Blom
Volt	Volt	GroenLinks	SP

Jack van Gelooven
SP